

Γνωμοδότηση του Ευρωπαϊκού Επόπτη Προστασίας Δεδομένων σχετικά με τη δέσμη νομοθετικών μέτρων για τα θύματα εγκληματικών πράξεων, η οποία περιλαμβάνει πρόταση οδηγίας για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία θυμάτων εγκληματικών πράξεων και πρόταση κανονισμού για την αμοιβαία αναγνώριση μέτρων προστασίας σε αστικές υποθέσεις

(2012/C 35/02)

Ο ΕΥΡΩΠΑΙΟΣ ΕΠΟΠΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ,

Έχοντας υπόψη τη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ιδίως το άρθρο 16,

Έχοντας υπόψη τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ιδίως τα άρθρα 7 και 8,

Έχοντας υπόψη την οδηγία 95/46/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Οκτωβρίου 1995, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών ⁽¹⁾,

Έχοντας υπόψη τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 45/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 2000, σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα όργανα και τους οργανισμούς της Κοινότητας και σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών ⁽²⁾, και ιδίως το άρθρο 41 παράγραφος 2,

ΕΞΕΔΩΣΕ ΤΗΝ ΑΚΟΛΟΥΘΗ ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ:

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1. Ιστορικό

1. Στις 18 Μαΐου 2011, η Επιτροπή ενέκρινε δέσμη νομοθετικών μέτρων για την προστασία των θυμάτων εγκληματικών πράξεων. Η δέσμη νομοθετικών μέτρων περιλαμβάνει πρόταση οδηγίας για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία θυμάτων εγκληματικών πράξεων (στο εξής η «προτεινόμενη οδηγία») και πρόταση κανονισμού για την αμοιβαία αναγνώριση μέτρων προστασίας σε αστικές υποθέσεις (στο εξής ο «προτεινόμενος κανονισμός») ⁽³⁾. Αμφότερες οι προτάσεις συνοδεύονται από ανακοίνωση της Επιτροπής για την ενίσχυση των δικαιωμάτων των θυμάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση ⁽⁴⁾.
2. Η γνώμη του ΕΕΠΔ δεν ζητήθηκε βάσει του άρθρου 28 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 45/2001, παρά το γεγονός ότι η νομοθετική πρωτοβουλία περιλαμβανόταν στον κατάλογο προτεραιοτήτων νομοθετικής διαβούλευσης του ΕΕΠΔ ⁽⁵⁾. Επομένως, η παρούσα γνωμοδότηση βασίζεται στο άρθρο 41 παράγραφος 2 του ίδιου κανονισμού. Ο ΕΕΠΔ συνιστά να περιληφθεί παραπομπή στην παρούσα γνωμοδότηση στο προοίμιο των πράξεων που θα εκδοθούν.

1.2. Στόχοι και πεδίο εφαρμογής της δέσμης νομοθετικών μέτρων

3. Ο ΕΕΠΔ εκφράζει την ικανοποίησή του για τους στόχους πολιτικής της δέσμης νομοθετικών μέτρων οι οποίοι, σύμφωνα με το πρόγραμμα της Στοκχόλμης και το σχέδιο δράσης του, πρόκειται να ενισχύσουν τα δικαιώματα των θυμάτων εγκληματικών πράξεων και να διασφαλίσουν την κάλυψη της ανάγκης τους για προστασία, υποστήριξη και πρόσβαση στη δικαιοσύνη ⁽⁶⁾.
4. Η προτεινόμενη οδηγία προορίζεται να αντικαταστήσει την απόφαση-πλαίσιο 2001/220/ΔΕΥ του Συμβουλίου σχετικά με το καθεστώς των θυμάτων σε ποινικές διαδικασίες ⁽⁷⁾. Θεσπίζει κοινούς ελάχιστους κανόνες για τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία των θυμάτων εγκληματικών πράξεων. Ειδικότερα, στόχος της προτεινόμενης οδηγίας είναι να διασφαλίζεται ότι τα θύματα θα αντιμετωπίζονται με σεβασμό, ότι

⁽¹⁾ ΕΕ L 281 της 23.11.1995, σ. 31.

⁽²⁾ ΕΕ L 8 της 12.1.2001, σ. 1.

⁽³⁾ COM(2011) 275 και COM(2011) 276, αντίστοιχα.

⁽⁴⁾ Βλ. ανακοίνωση της Επιτροπής — Ενίσχυση των δικαιωμάτων των θυμάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, COM(2011) 274.

⁽⁵⁾ Διατίθεται στον δικτυακό τόπο του ΕΕΠΔ (<http://www.edps.europa.eu>) στην ενότητα: Consultation/Priorities.

⁽⁶⁾ Βλ. ανακοίνωση της Επιτροπής — Ενίσχυση των δικαιωμάτων των θυμάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ό.π., σ. 2.

⁽⁷⁾ ΕΕ L 82 της 22.3.2001, σ. 1. Στην αιτιολογική έκθεση αναγνωρίζεται ότι, μολονότι έχουν πραγματοποιηθεί βελτιώσεις στον τομέα αυτό, οι στόχοι της απόφασης-πλαισίου του Συμβουλίου δεν έχουν επιτευχθεί πλήρως.

θα υπάρχει κατάλληλη ανταπόκριση στις ειδικές ανάγκες των ευάλωτων θυμάτων, ότι τα θύματα θα λαμβάνουν κατάλληλη υποστήριξη και πληροφορίες, και ότι θα μπορούν να συμμετέχουν στις διαδικασίες ⁽⁸⁾.

5. Στόχος του προτεινόμενου κανονισμού είναι να διασφαλίζεται ότι τα θύματα που επωφελούνται ενός μέτρου προστασίας σε μια αστική υπόθεση σε ένα κράτος μέλος θα διαθέτουν το ίδιο επίπεδο προστασίας εάν μετακινηθούν σε άλλο κράτος μέλος, χωρίς να χρειάζεται να υποβληθούν σε χωριστή διαδικασία ⁽⁹⁾. Το συγκεκριμένο μέτρο συμπληρώνει την πρόταση οδηγίας για την ευρωπαϊκή εντολή προστασίας (στο εξής η «πρωτοβουλία ΕΕΠ»), η οποία αφορά την αμοιβαία αναγνώριση των μέτρων προστασίας που λαμβάνονται σε ποινικές υποθέσεις. Η πρωτοβουλία ΕΕΠ, επί της οποίας ο ΕΕΠΔ εξέδωσε γνωμοδότηση τον Οκτώβριο του 2010 ⁽¹⁰⁾, εξετάζεται επί του παρόντος στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο.

1.3. Στόχος της παρούσας γνωμοδότησης

6. Η προστασία της ιδιωτικής ζωής και των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα κατέχει κεντρική θέση στον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, όπως προβλέπεται στο πρόγραμμα της Στοκχόλμης, και ειδικότερα στο πλαίσιο της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις. Τον Οκτώβριο του 2010, ο ΕΕΠΔ εξέδωσε γνωμοδότηση σχετικά με την πρωτοβουλία ΕΕΠ, τονίζοντας την αναγκαιότητα για ένα συνεκτικό καθεστώς προστασίας των δεδομένων όσον αφορά τις πρωτοβουλίες στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις ⁽¹¹⁾. Με την ευκαιρία αυτή, ο ΕΕΠΔ τόνισε ότι η επεξεργασία δεδομένων στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις χαρακτηρίζεται ως ιδιαίτερα ευαίσθητο θέμα από την άποψη των δεδομένων και των επιπτώσεων που ενδέχεται να έχει η σχετική επεξεργασία για τα υποκείμενα των δεδομένων αυτών ⁽¹²⁾. Επομένως, πρέπει να δοθεί η δέουσα προσοχή στις πτυχές προστασίας των δεδομένων που σχετίζονται με τις πρωτοβουλίες στον συγκεκριμένο τομέα και να θεσπισθούν κατάλληλοι κανόνες και εγγυήσεις, όπου απαιτείται.
7. Κατά τον ΕΕΠΔ, ο σεβασμός της ιδιωτικής ζωής και των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα αποτελεί βασικό στοιχείο της προστασίας των θυμάτων την οποία προτιθενται να διασφαλίσουν οι προτεινόμενες πράξεις. Επομένως, η παρούσα γνωμοδότηση επικεντρώνεται στις πτυχές των προτάσεων που σχετίζονται με την ιδιωτική ζωή και περιέχει προτάσεις για τη βελτίωση ή την ενίσχυση της προστασίας των θυμάτων.

2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

2.1. Οδηγία για τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία των θυμάτων εγκληματικών πράξεων

8. Διάφορες διατάξεις της προτεινόμενης οδηγίας αφορούν άμεσα ή έμμεσα την ιδιωτική ζωή και την προστασία των δεδομένων ⁽¹³⁾. Γενικά, ο ΕΕΠΔ εκφράζει την ικανοποίησή του για τις διατάξεις αυτές, καθώς στοχεύουν στην προστασία της ιδιωτικής ζωής των θυμάτων. Παρ' όλα αυτά, θεωρεί ότι τα πρότυπα προστασίας μπορούν να ενισχυθούν και να αποσαφηνισθούν σε μερικές περιπτώσεις, χωρίς να θίγεται η φύση τους ως ελάχιστων προτύπων.
9. Τα σχόλια του ΕΕΠΔ θα επικεντρωθούν κυρίως στις ακόλουθες πτυχές: 1) το άρθρο 23 της προτεινόμενης οδηγίας, το οποίο πραγματεύεται το δικαίωμα προστασίας της ιδιωτικής ζωής και τις σχέσεις με τα μέσα ενημέρωσης, 2) τα δικαιώματα πληροφόρησης των θυμάτων και πρόσβασης στα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που τους αφορούν, και 3) την προστασία της εμπιστευτικότητας των επικοινωνιών μεταξύ του θύματος και των υπηρεσιών υποστήριξης θυμάτων. Οι πτυχές αυτές θα εξετασθούν στις υποπαραγράφους που ακολουθούν.

2.1.1. Η προστασία της ιδιωτικής ζωής του θύματος

10. Η κύρια ουσιαστική διάταξη της προτεινόμενης οδηγίας η οποία αφορά την ιδιωτική ζωή είναι το άρθρο 23 με τίτλο «Δικαίωμα προστασίας της ιδιωτικής ζωής». Το άρθρο 23 παράγραφος 1 ορίζει τα εξής: «Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι δικαστικές αρχές να μπορούν να εγκρίνουν, κατά τη διάρκεια της δικαστικής

⁽⁸⁾ Βλέπε ανακοίνωση της Επιτροπής — Ενίσχυση των δικαιωμάτων των θυμάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, όπ.π., σ. 8.

⁽⁹⁾ Ibid.

⁽¹⁰⁾ Γνωμοδότηση του ΕΕΠΔ της 5ης Οκτωβρίου 2010 σχετικά με την ευρωπαϊκή εντολή προστασίας και σχετικά με την ευρωπαϊκή εντολή έρευνας σε ποινικές υποθέσεις (EE C 355 της 29.12.2010, σ. 1).

⁽¹¹⁾ Ibid., βλέπε ειδικότερα ενότητα II της γνωμοδότησης.

⁽¹²⁾ Ibid., σημείο 1.

⁽¹³⁾ Βλέπε, ειδικότερα, την αιτιολογική σκέψη 22, στην οποία αναγνωρίζεται ότι η προστασία της ιδιωτικής ζωής του θύματος μπορεί να αποτελέσει σημαντικό μέσο για την πρόληψη επακόλουθης θυματοποίησης· την αιτιολογική σκέψη 27, η οποία αναφέρεται στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που παρέχεται στα φυσικά πρόσωπα βάσει της απόφασης-πλασιού 2008/977/ΔΕΥ του Συμβουλίου και της Σύμβασης αριθ. 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης· το άρθρο 21 που αφορά μέτρα για να αποφεύγονται οι άσκοπες ερωτήσεις σχετικά με την ιδιωτική ζωή των θυμάτων και μέτρα που καθιστούν δυνατή τη διεξαγωγή της ακροαματικής διαδικασίας κλεισμένων των θυρών· το άρθρο 23 που αφορά το δικαίωμα προστασίας της ιδιωτικής ζωής και τη συμπεριφορά των μέσων ενημέρωσης.

διαδικασίας, κατάλληλα μέτρα για την προστασία της ιδιωτικής ζωής και της υπόληψης του θύματος και των μελών της οικογένειάς του». Ο ΕΕΠΔ έχει διάφορες παρατηρήσεις σχετικά με τη συγκεκριμένη διάταξη.

11. Πρώτον, το άρθρο 23 παράγραφος 1 δεν καλύπτει το πλήρες δικαίωμα προστασίας της ιδιωτικής ζωής των θυμάτων εγκληματικών πράξεων. Το πεδίο εφαρμογής της διάταξης είναι πολύ πιο περιορισμένο, καθώς προβλέπει απλώς την εξουσία των «δικαστικών αρχών» να εγκρίνουν μέτρα προστασίας «κατά τη διάρκεια της δικαστικής διαδικασίας». Ωστόσο, η προστασία της ιδιωτικής ζωής δεν πρέπει να διασφαλίζεται μόνον «κατά τη διάρκεια της δικαστικής διαδικασίας», αλλά και κατά το στάδιο της διερεύνησης και της προδικασίας. Γενικότερα, η ιδιωτική ζωή πρέπει να διασφαλίζεται, όταν απαιτείται, από την πρώτη επικοινωνία με τις αρμόδιες αρχές καθώς και μετά την περάτωση της δικαστικής διαδικασίας.
12. Συναφώς αξίζει να σημειωθεί ότι αρκετές διεθνείς πράξεις έχουν υιοθετήσει μια πιο φιλόδοξη προσέγγιση σε σύγκριση με το άρθρο 23 παράγραφος 1. Η σύσταση του Συμβουλίου της Ευρώπης Rec(2006) 8 σχετικά με τη βοήθεια στα θύματα εγκληματικών πράξεων, για παράδειγμα, ορίζει ότι τα κράτη πρέπει να λαμβάνουν κατάλληλα μέτρα ώστε να αποφεύγεται, στον βαθμό του εφικτού, η καταπάτηση της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής των θυμάτων και να προστατεύονται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα των θυμάτων, ιδίως κατά τη διερεύνηση και τη δίωξη (η υπογράμμιση δική μας) ⁽¹⁴⁾. Άλλες πράξεις περιέχουν παρόμοιες διατάξεις ⁽¹⁵⁾.
13. Εν όψει των προαναφερθέντων, ο ΕΕΠΔ συνιστά να προστεθεί στο άρθρο 23 μια πρώτη παράγραφος η οποία θα ορίζει με γενικότερους όρους ότι τα κράτη μέλη διασφαλίζουν, στον βαθμό του εφικτού, την προστασία της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής των θυμάτων καθώς και την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των θυμάτων από την πρώτη επικοινωνία με τις επίσημες αρχές και μετά την περάτωση της ποινικής διαδικασίας. Επιπλέον, το παρόν άρθρο 23 παράγραφος 1 πρέπει να τροποποιηθεί ώστε να επιτρέπει στις δικαστικές αρχές να εγκρίνουν μέτρα προστασίας και «κατά τη διάρκεια της ποινικής διερεύνησης».
14. Δεύτερον, το άρθρο 23 παράγραφος 1 δεν περιέχει καμία ένδειξη σχετικά με το περιεχόμενο των συγκεκριμένων μέτρων που μπορούν να εγκρίνουν οι δικαστικές αρχές για να προστατεύσουν το δικαίωμα ιδιωτικής ζωής του θύματος. Ο ΕΕΠΔ αντιλαμβάνεται την πρόθεση να δοθεί στα κράτη μέλη μέγιστος βαθμός ευελιξίας στον συγκεκριμένο τομέα. Ωστόσο, η αποσαφήνιση της διατύπωσης μπορεί να είναι σκόπιμη. Ειδικότερα, η πρόταση μπορεί να παρέχει κατάλογο των ελάχιστων μέτρων τα οποία μπορούν να εγκρίνουν οι δικαστικές αρχές, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, με σκοπό την προστασία της ιδιωτικής ζωής του θύματος ⁽¹⁶⁾. Ο κατάλογος μπορεί να περιλαμβάνει, για παράδειγμα, τις ακόλουθες κατηγορίες μέτρων:
 - μη κοινολόγηση ή περιορισμένη κοινολόγηση πληροφοριών σχετικά με την ταυτότητα και τον τόπο στον οποίο βρίσκονται το θύμα ή μέλη της οικογένειας στους κατάλληλους φορείς και υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις (όπως αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 22)·
 - εντολή αφαίρεσης ορισμένων εμπιστευτικών δεδομένων από τον φάκελο ή απαγόρευσης της κοινολόγησης συγκεκριμένων πληροφοριών·
 - περιορισμός της δημοσίευσης ευαίσθητων πληροφοριών στις δικαστικές και άλλες αποφάσεις που συνήθως δημοσιοποιούνται.
15. Τρίτον, το άρθρο 23 δεν περιέχει καμία διάταξη η οποία να εγγυάται την εμπιστευτικότητα των πληροφοριών που κατέχουν οι δημόσιες αρχές. Συναφώς, η προπαρατεθείσα σύσταση του Συμβουλίου της Ευρώπης Rec(2006) 8 παρέχει και πάλι χρήσιμα παραδείγματα. Στο σημείο 11, η σύσταση ορίζει ότι τα κράτη πρέπει να απαιτούν από όλες τις υπηρεσίες που βρίσκονται σε επικοινωνία με θύματα να θεσπίζουν σαφή πρότυπα βάσει των οποίων μπορούν να γνωστοποιούν σε τρίτο μόνον τις πληροφορίες τις οποίες έλαβαν από θύμα ή οι οποίες σχετίζονται με θύμα, υπό την προϋπόθεση ότι το θύμα συγκατατέθηκε ρητώς στην εν λόγω γνωστοποίηση ή ότι υπάρχει νομική απαίτηση ή έγκριση για να πράξουν κάτι τέτοιο. Ο ΕΕΠΔ καλεί τον νομοθέτη να περιλάβει παρόμοια διάταξη στην προτεινόμενη οδηγία.

⁽¹⁴⁾ Σημείο 10.8 της σύστασης του Συμβουλίου της Ευρώπης Rec(2006) 8.

⁽¹⁵⁾ Βλέπε, π.χ., σχέδιο σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τη δικαιοσύνη και την υποστήριξη των θυμάτων εγκληματικών πράξεων και κατάχρηση εξουσίας, άρθρα 5 παράγραφος 2 στοιχείο ζ), 6, 8 παράγραφος 6 στοιχείο ζ) κατευθυντήριες γραμμές της επιτροπής υπουργών για την προστασία των θυμάτων τρομοκρατικών ενεργειών, οι οποίες εκδόθηκαν στις 2 Μαρτίου 2005, σημείο VIII· κατευθυντήριες γραμμές για τη δικαιοσύνη για παιδιά θύματα και μάρτυρες εγκληματικών πράξεων, ECOSOC Res 2005/20, 2005, σημεία 8 στοιχείο α), 26 έως 28.

⁽¹⁶⁾ Αυτό συνάδει με την προσέγγιση που υιοθετείται στο άρθρο 21 σχετικά με το δικαίωμα προστασίας εύλωτων θυμάτων κατά τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας.

2.1.2. Ιδιωτική ζωή και μέσα ενημέρωσης

16. Το άρθρο 23 παράγραφος 2 ορίζει τα εξής: «Τα κράτη μέλη ενθαρρύνουν τα μέσα ενημέρωσης να προβαίνουν σε μέτρα αυτορρύθμισης με σκοπό να προστατεύεται η ιδιωτική ζωή του θύματος, η προσωπική του ακεραιότητα και τα προσωπικά δεδομένα». Και στο σημείο αυτό η πρόταση υιοθέτησε μια μινιμαλιστική προσέγγιση, παραπέμποντας απλώς στο μέτρο της αυτορρύθμισης.
17. Ο ΕΕΠΔ κατανοεί τους λόγους για την υιοθέτηση επιφυλακτικής στάσης στο θέμα αυτό και συμφωνεί γενικά με την προσέγγιση της Επιτροπής. Η σχέση μεταξύ μέσων ενημέρωσης και ιδιωτικής ζωής είναι εξαιρετικά λεπτή και πολύπλοκη. Είναι επίσης ένας τομέας στον οποίο, εντός των ορίων που θέτουν ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ και η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρώπινων Δικαιωμάτων, οι διαφορετικές παραδόσεις και οι πολιτισμικές διαφορές μεταξύ κρατών μελών μπορεί να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο. Η προσέγγιση αυτή φαίνεται επίσης συνεκτική με το ισχύον πλαίσιο προστασίας των δεδομένων (άρθρο 9 της οδηγίας 95/46/ΕΚ), το οποίο αφήνει κάποια ελευθερία κινήσεων στα κράτη μέλη σε σχέση με την επεξεργασία δεδομένων που πραγματοποιείται για δημοσιογραφικούς σκοπούς ή στο πλαίσιο καλλιτεχνικής ή λογοτεχνικής έκφρασης⁽¹⁷⁾.
18. Όσον αφορά την αυτορρύθμιση, ο ΕΕΠΔ είναι πεπεισμένος ότι το συγκεκριμένο μέτρο μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στον συμβιβασμό της ιδιωτικής ζωής και της ελευθερίας της έκφρασης. Επιπλέον, το άρθρο 23 παράγραφος 2 αντικατοπτρίζει την προσέγγιση που υιοθετείται στη σύσταση Rec(2006) 8, η οποία προβλέπει επίσης ότι τα κράτη πρέπει να ενθαρρύνουν τα μέσα ενημέρωσης να θεσπίζουν και να τηρούν μέτρα αυτορρύθμισης για την προστασία της ιδιωτικής ζωής και των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των θυμάτων⁽¹⁸⁾. Τα μέτρα αυτορρύθμισης μπορούν επίσης να λειτουργούν σε συνδυασμό με διατάξεις του εθνικού πλαισίου, αλλά οι διατάξεις αυτές πρέπει να είναι συμβατές με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρώπινων Δικαιωμάτων που αφορά το άρθρο 10 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρώπινων Δικαιωμάτων⁽¹⁹⁾.

2.1.3. Συγκεκριμένη πληροφόρηση και δικαιώματα πρόσβασης

19. Ο ΕΕΠΔ σημειώνει ότι το άρθρο 3 της προτεινόμενης οδηγίας, το οποίο πραγματεύεται το δικαίωμα λήψης πληροφοριών από την πρώτη επικοινωνία με αρμόδια αρχή, δεν αναφέρει τις πληροφορίες που σχετίζονται με την προστασία των δεδομένων. Προκειμένου να διασφαλιστεί η κατάλληλη προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που τους αφορούν, τα θύματα πρέπει να λαμβάνουν σε εύθετο χρόνο κάθε αναγκαία πληροφορία η οποία θα τους επιτρέψει να κατανοήσουν πλήρως με ποιον τρόπο θα υποβληθούν σε επεξεργασία τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που τους αφορούν.
20. Επομένως, ο ΕΕΠΔ συνιστά να προστεθεί στο άρθρο 3 μια επιπλέον διάταξη η οποία θα προσδιορίζει ότι στα θύματα πρέπει να παρέχονται οι πληροφορίες που αφορούν την περαιτέρω επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που τους αφορούν σύμφωνα με το άρθρο 10 της οδηγίας 95/46/ΕΚ. Επιπλέον, ο νομοθέτης μπορεί να εξετάσει το ενδεχόμενο συμπερίληψης κανόνων σχετικά με την πρόσβαση των θυμάτων στα προσωπικά δεδομένα που τους αφορούν, διαφυλάσσοντας παράλληλα τα εύλογα συμφέροντα που σχετίζονται με την ποινική διερεύνηση και δίωξη.

2.1.4. Εμπιστευτικότητα των επικοινωνιών μεταξύ θυμάτων και υπηρεσιών υποστήριξης

21. Η προτεινόμενη οδηγία αναγνωρίζει το δικαίωμα των θυμάτων εγκληματικών πράξεων να λάβουν υποστήριξη από τη στιγμή που έχει διαπραχθεί το έγκλημα, καθώς και καθ' όλη τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας, καθώς και μεταγενέστερα, ανάλογα με τις ανάγκες του θύματος⁽²⁰⁾. Ορισμένες κατηγορίες θυμάτων, όπως τα θύματα σεξουαλικής βίας, βίας συνδεδεμένης με το φύλο, το φυλετικό μίσος ή άλλων εγκληματικών πράξεων λόγω προκαταλήψεων, καθώς και τα θύματα τρομοκρατίας, μπορεί να ζητήσουν υπηρεσίες ειδικής υποστήριξης⁽²¹⁾, περιλαμβανομένης της ψυχολογικής. Στις περιπτώσεις αυτές, οι επικοινωνίες μεταξύ του θύματος

⁽¹⁷⁾ Το άρθρο 9 της οδηγίας 95/46/ΕΚ ορίζει ότι τα κράτη μέλη προβλέπουν τις εξαιρέσεις ή παρεκκλίσεις για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που πραγματοποιείται αποκλειστικώς για δημοσιογραφικούς σκοπούς ή στο πλαίσιο καλλιτεχνικής ή λογοτεχνικής έκφρασης, οι οποίες είναι αναγκαίες ώστε το δικαίωμα της ιδιωτικής ζωής να συμβιβάζεται με τους κανόνες που διέπουν την ελευθερία έκφρασης.

⁽¹⁸⁾ Σημείο 10.9 της σύστασης του Συμβουλίου της Ευρώπης Rec(2006) 8.

⁽¹⁹⁾ Το άρθρο 10 παράγραφος 2 της ΕΣΑΔ επιτρέπει μόνον περιορισμούς στην ελευθερία έκφρασης οι οποίοι «προβλέπονται από τον νόμο» και είναι «αναγκαίοι σε μια δημοκρατική κοινωνία» για την επιδίωξη συγκεκριμένων και σημαντικών δημόσιων συμφερόντων (όπως η εθνική ασφάλεια, η εδαφική ακεραιότητα, η προάσπιση της τάξης και η πρόληψη του εγκλήματος, η υγεία και η δημόσια ηθική) ή για την προστασία της υπόληψης ή των δικαιωμάτων τρίτων. Στις προτάσεις της στην υπόθεση *Satakunnan* (υπόθεση C-73/07, *Tietosuoja ja valtuutettu κατά Satakunnan Markkinapörssi και Satamedia*, Συλλογή 2008, σ. I-9831), η γενική εισαγγελέας Kokott σημείωσε ορθώς ότι «[η] αυστηρή εφαρμογή της προστασίας των δεδομένων θα μπορούσε να περιορίσει αισθητά την ελευθερία λόγου. Πράγματι, η δημοσιογραφία για σκοπούς έρευνας θα αποκλειόταν σε μεγάλο βαθμό εάν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης μπορούσαν να επεξεργαστούν και να δημοσιεύσουν πληροφορίες προσωπικού χαρακτήρα μόνο με τη συγκατάθεση ή κατόπιν ενημέρωσης των ενδιαφερομένων. Από την άλλη πλευρά, είναι προφανές ότι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης μπορούν να θίξουν την ιδιωτική ζωή. Κατά συνέπεια, πρέπει να βρεθεί ένα σημείο ισορροπίας» (σκέψη 43).

⁽²⁰⁾ Βλέπε αιτιολογική σκέψη 13 και άρθρο 7 της προτεινόμενης οδηγίας.

⁽²¹⁾ Ibid.

και των επαγγελματιών που παρέχουν υπηρεσίες υποστήριξης πρέπει να προστατεύονται δέοντως κατά της κοινολόγησης. Σε αντίθετη περίπτωση, το θύμα μπορεί να αποθαρρύνεται να επικοινωνήσει ελεύθερα με τον σύμβουλό του. Έτσι, ο ΕΕΠΔ εκφράζει την ικανοποίησή του για την απαίτηση που προβλέπεται στο άρθρο 7 να είναι οι υπηρεσίες υποστήριξης των θυμάτων «εμπιστευτικές». Ωστόσο, το εύρος και οι συνέπειες της εμπιστευτικότητας αυτής πρέπει να αποσαφηνισθούν.

22. Ειδικότερα, η προτεινόμενη οδηγία δεν προσδιορίζει κατά πόσον οι επικοινωνίες των θυμάτων με τους παρόχους υπηρεσιών υποστήριξης πρέπει να θεωρούνται «προνομιακές», υπό την έννοια ότι η κοινολόγησή τους στη διάρκεια δικαστικής διαδικασίας αποκλείεται ή περιορίζεται άλλως πως. Αυτό θα ισχύει κανονικά εάν ο πάροχος υπηρεσιών υποστήριξης είναι επαγγελματίας του τομέα της υγείας ο οποίος υπόκειται σε υποχρέωση επαγγελματικού απορρήτου. Ωστόσο, υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες η υποστήριξη δεν παρέχεται από τέτοιους επαγγελματίες. Στις περιπτώσεις αυτές, είναι αμφίβολο εάν το θύμα προστατεύεται κατά της κοινολόγησης.
23. Επομένως, ο ΕΕΠΔ συνιστά να διευκρινίζεται ότι το θύμα των συγκεκριμένων εγκληματικών πράξεων πρέπει να έχει το δικαίωμα να αρνηθεί την κοινολόγηση σε οποιαδήποτε δικαστική ή διοικητική διαδικασία εμπιστευτικών επικοινωνιών με έναν πάροχο υπηρεσιών υποστήριξης και ότι τέτοιες επικοινωνίες μπορούν να γνωστοποιηθούν από τρίτο μόνον με τη συγκατάθεση του θύματος. Αυτό θα ισχύει κανονικά επίσης σε κάθε ποινική διαδικασία, με την επιφύλαξη των εύλογων και βάσιμων συμφερόντων που σχετίζονται με τη διερεύνηση ή τη δίωξη (δηλαδή συλλογή απαραίτητων αποδείξεων από τις δικαστικές αρχές).

2.2. Κανονισμός για την αμοιβαία αναγνώριση μέτρων προστασίας σε αστικές υποθέσεις

2.2.1. Εφαρμογή της νομοθεσίας για την προστασία των δεδομένων

24. Όπως προαναφέρθηκε, ο προτεινόμενος κανονισμός συμπληρώνει την πρωτοβουλία ΕΕΠ για την αμοιβαία αναγνώριση μέτρων προστασίας σε ποινικές υποθέσεις. Καθώς ο προτεινόμενος κανονισμός αφορά τη δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις που έχουν διασυνοριακές επιπτώσεις ⁽²²⁾, η εφαρμογή του υπάγεται στο πεδίο του πρώην πρώτου πυλώνα και, επομένως, στο πεδίο της οδηγίας 95/46/ΕΚ ⁽²³⁾. Αυτό δεν ισχύει για την πρωτοβουλία ΕΕΠ.
25. Επομένως, ο ΕΕΠΔ συνιστά να περιληφθεί παραπομπή στην οδηγία 95/46/ΕΚ, τουλάχιστον στις αιτιολογικές σκέψεις της πρότασης, η οποία θα αναφέρει ότι τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που υποβάλλονται σε επεξεργασία βάσει του κανονισμού πρέπει να προστατεύονται σύμφωνα με τους εθνικούς νόμους εφαρμογής της οδηγίας 95/46/ΕΚ.

2.2.2. Παροχή πληροφοριών στο πρόσωπο που συνιστά απειλή

26. Σύμφωνα με το άρθρο 5 του προτεινόμενου κανονισμού, ένα μέρος που επιθυμεί να επικαλεστεί σε άλλο κράτος μέλος εντολή προστασίας παρέχει στις αρμόδιες αρχές ένα πιστοποιητικό. Το πιστοποιητικό εκδίδεται χρησιμοποιώντας τα τυποποιημένο έντυπο που καθορίζεται στο παράρτημα του προτεινόμενου κανονισμού. Το παράρτημα περιέχει δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τόσο του προστατευόμενου προσώπου όσο και του προσώπου που συνιστά απειλή, όπως την ταυτότητα και τον τόπο στον οποίο βρίσκονται, καθώς και περιγραφή του μέτρου προστασίας. Ο ΕΕΠΔ αναγνωρίζει ότι τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που περιλαμβάνονται στο πιστοποιητικό, τα οποία απαιτούνται στο παράρτημα, είναι καταρχήν κατάλληλα, συναφή και όχι υπερβολικά για τους σκοπούς για τους οποίους συλλέγονται.
27. Ωστόσο, δεν είναι επαρκώς σαφές από την πρόταση ποια δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα του προστατευόμενου προσώπου θα γνωστοποιηθούν στο πρόσωπο που συνιστά απειλή, ιδίως δυνάμει του άρθρου 13 ⁽²⁴⁾. Συναφώς, ο ΕΕΠΔ θεωρεί ότι το πρόσωπο που συνιστά απειλή πρέπει να λαμβάνει μόνον τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τα οποία είναι απολύτως αναγκαία για την εκτέλεση του μέτρου. Επιπλέον, η σχετική γνωστοποίηση πρέπει, στον βαθμό που είναι εφικτό, να αποφεύγει την κοινολόγηση της διεύθυνσης ή άλλων στοιχείων επικοινωνίας που αφορούν το προστατευόμενο πρόσωπο ⁽²⁵⁾. Ο περιορισμός αυτός πρέπει να προσδιορίζεται στο κείμενο του άρθρου 13.

⁽²²⁾ Βλέπε άρθρο 81 ΣΛΕΕ, ήτοι πρώην άρθρο 65 της συνθήκης ΕΚ.

⁽²³⁾ Η οδηγία 95/46/ΕΚ δεν εφαρμόζεται στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, η οποία πραγματοποιείται στο πλαίσιο δραστηριοτήτων που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου, όπως οι δραστηριότητες που προβλέπονται στις διατάξεις των τίτλων V και VI της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και, εν πάση περιπτώσει, στην επεξεργασία δεδομένων που αφορά τη δημόσια ασφάλεια, την εθνική άμυνα, την ασφάλεια του κράτους και τις δραστηριότητες του κράτους σε τομείς του ποινικού δικαίου (βλέπε άρθρο 3 της οδηγίας).

⁽²⁴⁾ Το άρθρο 13 αφορά τις υποχρεώσεις γνωστοποίησης στο πρόσωπο που συνιστά απειλή.

⁽²⁵⁾ Βλέπε συναφώς τη γνωμοδότηση του ΕΕΠΔ της 5ης Οκτωβρίου 2010 σχετικά με την ευρωπαϊκή εντολή προστασίας και σχετικά με την ευρωπαϊκή εντολή έρευνας σε ποινικές υποθέσεις, όπ. π., παράγραφοι 45-49.

3. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

28. Ο ΕΕΠΔ εκφράζει την ικανοποίησή του για τους στόχους πολιτικής των δύο υπό εξέταση προτάσεων και συμμερίζεται γενικά την προσέγγιση της Επιτροπής. Παρ' όλα αυτά, θεωρεί ότι η προστασία της ιδιωτικής ζωής και των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των θυμάτων στην προτεινόμενη οδηγία μπορεί, σε μερικές περιπτώσεις, να ενισχυθεί και να αποσαφηνισθεί.
29. Όσον αφορά την προτεινόμενη οδηγία για τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία των θυμάτων εγκληματικών πράξεων, ο ΕΕΠΔ συμβουλεύει τον νομοθέτη:
- να συμπεριλάβει στο άρθρο 23 μια γενική διάταξη για την προστασία της ιδιωτικής ζωής και των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, η οποία θα αναφέρει ότι τα κράτη μέλη διασφαλίζουν, στον βαθμό του εφικτού, την προστασία της ιδιωτικής και της οικογενειακής ζωής των θυμάτων και προστατεύουν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα των θυμάτων από την πρώτη επικοινωνία με τις επίσημες αρχές, καθ' όλη την τυχόν δικαστική διαδικασία και ύστερα από μια τέτοια διαδικασία. Επιπλέον, το παρόν άρθρο 23 παράγραφος 1 πρέπει να τροποποιηθεί ώστε να επιτρέπει στις δικαστικές αρχές να εγκρίνουν προστατευτικά μέτρα και «κατά τη διάρκεια της ποινικής διερεύνησης»·
 - να προσδιορίσει στο άρθρο 23 παράγραφος 1 έναν κατάλογο ελάχιστων μέτρων (όπως αναφέρεται στην παράγραφο 14) τα οποία μπορούν να εγκρίνουν οι δικαστικές αρχές για την προστασία της ιδιωτικής ζωής και της υπόληψης των θυμάτων και των μελών της οικογένειάς τους·
 - να προβλέψει ότι τα κράτη μέλη απαιτούν από όλες τις αρχές που βρίσκονται σε επικοινωνία με θύματα να θεσπίζουν σαφή πρότυπα βάσει των οποίων μπορούν να γνωστοποιούν σε τρίτο μόνον τις πληροφορίες που λαμβάνουν από ή σε σχέση με ένα θύμα, υπό την προϋπόθεση ότι το θύμα συγκατατέθηκε ρητώς στην εν λόγω γνωστοποίηση ή ότι υπάρχει νόμιμη απαίτηση ή έγκριση για να πράξουν κάτι τέτοιο·
 - να συμπεριλάβει στο άρθρο 3 απαίτηση παροχής στα θύματα πληροφοριών σχετικά με την περαιτέρω επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που τους αφορούν σύμφωνα με το άρθρο 10 της οδηγίας 95/46/EK, και να εξετάσει κατά πόσον θα συμπεριλάβει ειδικές διατάξεις για το δικαίωμα πρόσβασης στα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα του θύματος·
 - να διευκρινίσει το πεδίο εφαρμογής της απαίτησης εμπιστευτικότητας των υπηρεσιών υποστήριξης θυμάτων βάσει του άρθρου 7, προσδιορίζοντας ότι το θύμα έχει το δικαίωμα να αρνηθεί τη γνωστοποίηση, στο πλαίσιο οποιασδήποτε δικαστικής ή διοικητικής διαδικασίας, εμπιστευτικών επικοινωνιών με έναν πάροχο υπηρεσιών υποστήριξης και ότι, καταρχήν, τέτοιες επικοινωνίες μπορούν να γνωστοποιούνται από τρίτο μόνον με τη συγκατάθεση του θύματος (βλέπε ειδικότερα παραγράφους 22-23).
30. Όσον αφορά τον προτεινόμενο κανονισμό για την αμοιβαία αναγνώριση μέτρων προστασίας σε αστικές υποθέσεις, ο ΕΕΠΔ συμβουλεύει τον νομοθέτη:
- να εισαγάγει, τουλάχιστον στις αιτιολογικές σκέψεις της πρότασης, παραπομπή στην οδηγία 95/46/EK, η οποία να αναφέρει ότι τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που υποβάλλονται σε επεξεργασία στο πλαίσιο του κανονισμού πρέπει να προστατεύονται σύμφωνα με τους εθνικούς νόμους εφαρμογής της οδηγίας 95/46/EK·
 - να αναφέρει σαφώς στο άρθρο 13 ότι στο πρόσωπο που συνιστά απειλή πρέπει να παρέχονται μόνον τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα του προστατευόμενου προσώπου τα οποία είναι απολύτως αναγκαία για την εκτέλεση του μέτρου. Η εν λόγω κοινοποίηση πρέπει, στον βαθμό του εφικτού, να αποφεύγει τη γνωστοποίηση της διεύθυνσης ή άλλων στοιχείων επικοινωνίας που αφορούν το προστατευόμενο πρόσωπο.

Βρυξέλλες, 17 Οκτωβρίου 2011.

Giovanni BUTTARELLI

Αναπληρωτής Ευρωπαίος Επίτιμος Προστασίας
Δεδομένων